

WTT Ecclesiastes 1:1
 1 קהלת דברי קהלת בן־דוד מלך בירושלם:
 2 הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל:
 3 מה־יתרון לאדם בכל־עמלו שיעמל תחת השמש:
 4 דור הלך ודור בא והארץ לעולם עמדת:
 5 וזרח השמש ובא השמש ואל־מקומו שואף זרח הוא שם:
 6 הולך אל־הרום וסובב אל־צפון סובב הולך הרום ועל־סביבתיו שב הרום:
 7 כל־הנחלים הלכים אל־הים והים איננו מלא אל־מקום שהנחלים הלכים שם הם שבים ללכת:
 8 כל־הדברים יגעים לא־יוכל איש לדבר לא־תשבע עין לראות ולא־תמלא און משמע:
 9 מה־שהיה הוא שיהיה ומה־שנעשה הוא שיעשה ואין כל־חקש תחת השמש:
 10 יש דבר שיאמר ראה־זה חדש הוא כבר היה לעלמים אשר היה מלפננו:
 11 אין זכרון לראשנים וגם לאחרנים שיהיו לא־יהיה להם זכרון עם שיהיו לא־חרנה:
 12 אני קהלת הייתי מלך על־ישראל בירושלם:
 3

LXT Ecclesiastes 1:1 ῥήματα Ἐκκλησιαστοῦ υἱοῦ Δαυιδ βασιλέως Ἰσραηλ ἐν Ἱερουσαλημ
 2 ματαιότης ματαιοτήτων εἶπεν ὁ Ἐκκλησιαστὴς ματαιότης ματαιοτήτων τὰ πάντα ματαιότης
 3 τίς περισσεῖα τῷ ἀνθρώπῳ ἐν παντὶ μόχθῳ αὐτοῦ ὧ μοχθεῖ ὑπὸ τὸν ἥλιον
 4 γενεὰ πορεύεται καὶ γενεὰ ἔρχεται καὶ ἡ γῆ εἰς τὸν αἰῶνα ἔστηκεν
 5 καὶ ἀνατέλλει ὁ ἥλιος καὶ δύνει ὁ ἥλιος καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἔλκει
 6 ἀνατέλλων αὐτὸς ἐκεῖ πορεύεται πρὸς νότον καὶ κυκλοῖ πρὸς βορρᾶν κυκλοῖ κυκλῶν πορεύεται τὸ πνεῦμα καὶ ἐπὶ κύκλους αὐτοῦ ἐπιστρέφει τὸ πνεῦμα
 7 πάντες οἱ χεῖμαρροι πορεύονται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔσται ἐμπιπλαμένη εἰς τόπον οὐ οἱ χεῖμαρροι πορεύονται ἐκεῖ αὐτοὶ ἐπιστρέφουσιν τοῦ πορευθῆναι
 8 πάντες οἱ λόγοι ἔγκοποι οὐ δυνήσεται ἀνὴρ τοῦ λαλεῖν καὶ οὐκ ἐμπλησθήσεται ὀφθαλμὸς τοῦ ὁρᾶν καὶ οὐ πληρωθήσεται οὐδὲ ἀπὸ ἀκροάσεως
 9 τί τὸ γεγονὸς αὐτὸ τὸ γενησόμενον καὶ τί τὸ πεποιημένον αὐτὸ τὸ ποιηθησόμενον καὶ οὐκ ἔστιν πᾶν πρόσφατον ὑπὸ τὸν ἥλιον
 10 ὃς λαλήσει καὶ ἐρεῖ ἰδὲ τοῦτο καινὸν ἔστιν ἤδη γέγονεν ἐν τοῖς αἰῶσιν τοῖς γενομένοις ἀπὸ ἔμπροσθεν ἡμῶν
 11 οὐκ ἔστιν μνήμη τοῖς πρώτοις καὶ γε τοῖς ἐσχάτοις γενομένοις οὐκ ἔσται αὐτοῖς μνήμη μετὰ τῶν γενησομένων εἰς τὴν ἐσχάτην
 12 ἐγὼ Ἐκκλησιαστὴς ἐγενόμην βασιλεὺς ἐπὶ Ἰσραηλ ἐν Ἱερουσαλημ

VUL Ecclesiastes 1:1 verba Ecclesiastes filii David regis Hierusalem
 2 vanitas vanitatum dixit Ecclesiastes vanitas vanitatum omnia vanitas
 3 quid habet amplius homo de universo labore suo quod laborat sub sole
 4 generatio praeterit et generatio advenit terra vero in aeternum stat
 5 oritur sol et occidit et ad locum suum revertitur ibique renascens
 6 gyrat per meridiem et flectitur ad aquilonem lustrans universa circuitu pergīt spiritus et in circulos suos regreditur
 7 omnia flumina intrant mare et mare non redundat ad locum unde exeunt flumina revertuntur ut iterum fluant
 8 cunctae res difficiles non potest eas homo explicare sermone non saturatur oculus visu nec auris impletur auditu

9 quid est quod fuit ipsum quod futurum est quid est quod factum est ipsum quod fiendum est
10 nihil sub sole novum nec valet quisquam dicere ecce hoc recens est iam enim praecessit in
saeculis quae fuerunt ante nos

11 non est priorum memoria sed nec eorum quidem quae postea futura sunt erit recordatio
apud eos qui futuri sunt in novissimo

12 ego Ecclesiastes fui rex Israhel in Hierusalem

1. PROLOG

a) Nadpis knihy

1,1: דְּבַרֵי קְהֵלֶת בֶּן־דָּוִד מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם

ῥήματα Ἐκκλησιαστοῦ υἱοῦ Δαυιδ βασιλέως Ἰσραηλ ἐν Ἱερουσαλημ

verba Ecclesiastes filii David regis Hierusalem

1 Slova Kazatele, syna Davidova, krále^a v Jeruzalémě.

a + Izraelského, O' (sr v.12)

(1) Kaz 1,12 *Já, Kazatel, jsem byl králem nad Izraelem v Jeruzalémě.*

Nadpis přiřazuje knihu Kazatel bezprostředně ke knize Přísloví (sr Př 1,1 *Přísloví Šalomouna/a/, syna Davidova, krále Izraele,*).

Jejímu autoru je v ní připsáno i 'množství přísloví' (*m^ešálím*

Kaz 12,9 *Zbývá (jen dodat), že Kazatel byl moudrý, lid stále poznání vyučoval; přemýšlel a bádal (a) složil přísloví mnohá.,*

sr Př 10,1 *Přísloví Šalomounova/ch/. Syn moudrý dělá radost otci, kdežto syn hloupý (působí) žal matce.;*

sr 1Kr 5,9-12 [= 4,23-32 K]

9[29] *Bůh dal Šalomounovi moudrost, převelikou rozumnost a takovou hojnost myšlenek, jako je písku na břehu moře.*

10[30] *Šalomounova moudrost převýšila moudrost všech synů dávnověku i všechnu moudrost egyptskou.*

11[31] *Byl moudřejší než všichni lidé, než Étan Ezrachejský a Héman, Kalkol a Darda, synové Machólovi. Jeho jméno bylo (proslulé) mezi všemi okolními pronárody.*

12[32] *Vyslovil tři tisíce přísloví a jeho písní bylo tisíc a pět.*

13[33] *Dovedl také mluvit o stromech, od cedru, který je na Libanónu, až po yzop, který roste na zdi, a dovedl mluvit i o zvířatech, ptácích, plazech a rybách.).*

Rozdíl je v tom, že v celé knize není užito jména Hospodin a pisatelovo jméno je zahaleno do participia ženského rodu *qóhēlet*, doslovně Svolaatelka, shromažďovatelka.

Septuaginta překládá maskulinem *ekklésiastés*; vychází přitom z řeckého překladu hebr. *qāhāl* > *ekklésia* = církev,

Vulgáta přejímá titul řecký, který Hieronymus převádí do latiny jako »*concionator*« (*concieo* = shromáždit, svolat).

Hebrejské participium feminina se dnes vysvětluje tím, že vyjadřuje i stálý úřad a povolání a že tedy výraz *qóhēlet* označoval muže, který shromáždění vedl (Sr *sóferet* vlastně = písař,

v Ezd 2,55 *Synové služebníků Šalomounových: synové Sótajovi, synové Sóferetovi, synové Perídovi,*

Neh 7,57 *Synové služebníků Šalomounových: synové Sótajovi, synové Sóferetovi, synové Perídovi,*

jako vlastní jméno, nebo *pókēret* (*p-k-r* = *lámat se, zalomit, sepnout (ruce)*),

v Ezd 2,57 *synové Šefatjášovi, synové Chatílovi, synové Pokereta Seabajimského, synové Amíovi,*

Neh 7,59 *synové Šefatjášovi, synové Chatilovi, synové Pokereta Sebajimského (a) synové Amónovi.*
jako vlastní jméno).

Výraz *qóhəlet* vyskytuje se 7x, jen v této knize, většinou bez členu (1,ln.12 7,27 12,9n), jednou se členem (12,8).

Dřívější teologové chápali toto nezvyklé femininum jako náznak toho, že tu ústy Kazatelovými mluví Boží moudrost (sr Kv Kralické výklady k Šestidilce, vydání J.Kostomlatský, Tábor 1885).

Krycí jméno je blíže určeno označením: *syn Davidův*, král v Jeruzalémě nebo král nad Izraelem v Jeruzalémě (1,12 *Já, Kazatel, jsem byl králem nad Izraelem v Jeruzalémě.*). Může být míněn jedině Šalomoun. Mudřec, který tuto knihu sepsal, nechce být pokládán za krále Šalomouna, touží však, aby mu věhlas Šalomounův zjednal sluch i úctu. Starověk v takovém anonymním připisování děl slavným osobnostem neviděl podvrh.

Nepřímé označení 'syn Davidův', které později v poexilní době stále více nabývalo významu mesiášského titulu, chce zřejmě zdůraznit, že základní zvěstí knihy je naděje a jistota zakotvená v Bohu uprostřed všech časných nejistot a proměn.

Feri Lajnsček: Nedotknutelní (víra cikánů)

b) Námět knihy

1,2 הַבַּל הַבְּלִים הַכֹּל הַבָּל: 1,2

ματαιότης ματαιοτήτων εἶπεν ὁ Ἐκκλησιαστής ματαιότης ματαιοτήτων τὰ πάντα ματαιότης

vanitas vanitatum dixit Ecclesiastes vanitas vanitatum omnia vanitas

18 2Ešiten'stvie dare- 19 mně rzekl' est éklez- 20 iastes'. ešiten'stvie darě- 21 mně. a všec'ko est daremně. **ješitný**; Stč. *ješut*, gen. -i fem. marnost, nicota, vanitas, *ješutný* marný, prázdny, vanus, inanis, v. *ješut* marně, *ješutnost*, **ješutenství**. marnost-- Stsl. *ašutb-i.*, s-csl. - b, r.-csl. *ošut b*, -i 'nadarmo'. -- Vzhledem k tomu, že stč. *ješut* se klade o prázdném, daremném mluvení (*mluviechu ješuti*) a vůbec o daremnostech (*milujete ješuti*), souvisí nepochybně s rodinou slova *šutka* (žert, kratochvíle přejato v době obrozenecké z ruštiny viz též *pošetilý; pošetiti se*), srov. r. v *šutku* žertem, *ne na šutku* doopravdy, *ne šutjá* bez žertu, vážně ; (*j*)a. je nejasné, snad je to nějaké preverbiium rovné indickému ā.

^{2 b} **Pomíjivost, samá pomíjivost^b, řekl Kazatel,**

^b **pomíjivost, samá pomíjivost^b, všechno pomíjí^c.**

^{b-b} Marnost nad marnostmi, K podle O' [*mataiotés ...*] a V [*vanitas*]

Podobně v celé knize. - ^c [je] marnost, K.

[2] Kaz 12,8 *Pomíjivost, samá pomíjivost, řekl Kazatel, všechno pomíjí.*

:Ž 39,6 viz níže, 144,4viz níže

:Ř 8,19n ¹⁹*Celé tvorstvo toužebně vyhlíží a čeká, kdy se zjeví sláva Božích synů.* ²⁰*Neboť tvorstvo*

bylo vydáno marnosti - ne vlastní vinou, nýbrž tím, kdo je marnosti vydal. Trvá však naděje,

Pětkrát opakovaný výraz 'pomíjivost', hebrejsky *heḅel* (*mataiotés*, O', *vanitas*, V, marnost, K) obsahuje hlavní motiv celé knihy. V hebrejštině znamená **závan** větru, nebo **opar** či lehkou **mlhu**. Proto se jím ve SZ označuje vše, co má v sobě nestálost, prchavost, pomíjivost a co je tedy chvilkové, až bezcenné a nicotné.

Tak se objeví hned na začátku bible v podobě jména druhorozeného syna Adamova (*Heḅel*, i.p. *Hāḅel* =Ábel: Gn 4,1n ¹I poznal/n/ člověk svou ženu Evu a ta otěhotněla a porodila Kaina. Tu řekla: „Získala jsem muže, (a tím) Hospodina.“ ²Dále porodila jeho bratra Ábela. Ábel se stal pastýřem ovcí, ale Kain se stal zemědělcem.);

Poznámka1: Ábelův osud sice ukazuje marnost očekávání dalšího zázraku za konání toho, co je lepší, ale ve světě lidí ovládaných hrozbou horšího je samo konání lepšího již zázrakem)

Slovo *heḅel* jinde označuje pomíjivost pokladů

(Př 21,6 Poklady dobývané zrádným jazykem jsou (,jen) **odvátý** přelud těch, kdo vyhledávají smrt.)
nebo krásy ženy

(Př 31,30 Klamavá je líbeznost, **pomíjivá** krása; žena, jež se bojí Hospodina, dojde chvály.),
člověka

(Ž 39,6 Hle, (jen) na píď odměřils mi dnů a jako nic je před tebou můj věk. Člověk je jen **vánek** pouhý,
(i kdyby) stál pevně.)

(144,4 Člověk se podobá **vánku**, jeho dny jsou jak stín pomíjivé.)
a jeho myšlení

(94,11 Hospodin zná smýšlení lidí; jsou pouhý **vánek**.)

A často jsou tímto slovem označeny modly a modloslužba

(Dt 32,21 Popouzeli mě lžibohem k žárlivosti, svými **přeludy** mě uráželi; já je popudím lžilidem, pobloudilým pronárodem jim urážky splatím.

2Kr 17,15 Zavrhli jeho nařízení i jeho smlouvu, kterou uzavřel s jejich otci, i jeho výstrahy, jimiž je varoval, a chodili za (modlářským) **přeludem** a **přeludem se stali**, následovali pronárody, které byly kolem nich, ačkoli jim Hospodin přikázal, aby nejednali jako ony.

Jr 2,5 Toto praví Hospodin: „Jaké bezpráví na mně našli vaši otcové, že se ode mne vzdálili? Chodili za **přeludem** a **přeludem se stali**.

Jr 8,19 Hlasitě volá o pomoc dcera mého lidu ze země předaleké. Což není Hospodin na Sijónu? Jeho Král tam není? „Proč mě uráželi svými modlami, cizáckými **přeludy**?“

Jr 10,3 To, čím se řídí národy, je (pouhý) přelud, dřevo poražené v lese, výrobek přitesaný řemeslnou rukou.

Jon 2,9 Ti, kdo se šalebných přeludů drží, o milosrdenství se připravují. **aj**.)

Výrok o prchavosti a nicotnosti všeho. není však výkřik beznaděje a škarohlídství, nýbrž realistický pohled bible na člověka a stvoření vůbec: prach ze země

(Gn 2,7 I vytvořil Hospodin Bůh člověka, **prach ze země**/f/, a vdechl mu v chřípí dech života. Tak se stal člověk živým tvorem.)

do prachu se vrací

(Gn 3,19 V potu své tváře budeš jíst chléb, dokud se nenavrátiš do **země**, z níž jsi byl vzat.).

Jeho život je jako stín

(Ž 39,7 Každý (žitím) putuje jak přelud, hluku nadělá, ten **vánek** pouhý, kupí (majetek) a neví, kdo to shrábne.)
a pára

(Jk 4,14 vy přece nevíte, co bude zítra! Co je váš život? Jste jako pára, která se na okamžik ukáže a potom zmizí!).

Všecko jsoucno bylo vyvoláno z nicoty stvořitelem Slovem a samo o sobě zase do nicoty padá, jak jen mu Bůh vezme podstatu života

(Ž 104,29 Skryješ-li tvář, propadají děsu, odejmeš-li jejich ducha, hynou, v **prach** se navracejí.).

Bez toho, který je První i Poslední, nestvořený a věčný, končí i všecko lidské živení v nicotě. Smysl zdejšího živení a lopotení najde člověk jen ve svém Stvořiteli a Otci

(sr Kaz 12,1 Pamatuj na svého Stvořitele ve dnech svého jinošství, než nastanou zlé dny a než se dostaví léta, o kterých řekneš: „Nemám v nich zalíbení“;.

Kaz 12,13n¹³Závěr všeho, co (jsi) slyšel: Boha se boj a jeho přikázání zachovávej; na tom (u) člověka všechno (závisí). ¹⁴Veškeré dílo Bůh postaví před soud, i vše, co je utajeno, ať dobré či zlé.).

Poznámka 2: Obrat 'pomíjivost, samá pomíjivost' (dosl. 'pomíjivost pomíjivosti') je v hebrejštině běžné stupňování. Podobně se říká 'nebesa nebes'

(Dt 10,14 Hle, Hospodinu, tvému Bohu, patří nebesa i **nebesa nebes**, země a všechno, co je na ní.)

(1Kr 8,27 Ale může Bůh opravdu sídlit na zemi, když nebesa, ba ani **nebesa nebes** tě nemohou pojmout, natož tento dům, který jsem vybudoval?)

aj., sr název knihy 'Píseň písní' pro Velepíseň).

c) Věčný koloběh

1,3-11

³ **Jaký užitek má člověk z veškerého svého pachtění, z toho, jak se pod sluncem pachtí?**

⁴ **Pokolení odchází, pokolení přichází, ale země stále trvá.**

⁵ **Slunce vychází, slunce zapadá a dychtivě tíhne k místu, odkud opět vzejde.**

⁶ **Vítr^d spěje k jihu, stáčí se k severu^d, točí se, točí, spěje dál, až se zas oklikou vrátí.**

⁷ **Všechny řeky spějí do moře, a moře se nepřeplní; do místa, z něhož vytékají, se zase vracejí k novému koloběhu.**

⁸ **Všechny věci jsou tak únavné, že se to ani nedá vypovědět; nenasytí se**

oko viděním, nenaplní se ucho slyšením.

⁹ Co se dalo, bude se dít zase, a co se dělalo, bude se znovu dělat; pod sluncem není nic nového.

¹⁰ Je něco, o čem lze říci: Hleď, to je cosi nového? I to bylo v dávných dobách, které byly před námi.

¹¹ Nelze podržet v paměti věci minulé; a ani budoucí, které nastanou, nezůstanou v paměti těch, kteří budou potom.

^{d-d} vztahuje O' ještě na slunce (v.5).

(3) Kaz 2,22 :Kaz 3,9 (4) Ž 90,3; :Ž 104,5 119,90 (5) :Ž 19,7

(6) :J 3,8 (7) :Jb 38,10 Ž 104,8n (8) Př 27,20

³ מה־יתרון לְאָדָם בְּכָל־עֲמָלוֹ שִׁיעֲמַל תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ:

τίς περισσεΐα τῷ ἀνθρώπῳ ἐν παντὶ μόχθῳ αὐτοῦ ὧ μοχθεῖ ὑπὸ τὸν ἥλιον

quid habet amplius homo de universo labore suo quod laborat sub sole

³ Jaký užitek má člověk z veškerého svého pachtění, z toho, jak se pod sluncem pachtí?

(3) Kaz 2,22 *Vždyť co má člověk z veškerého svého pachtění, z honičky (za žádostmi) svého srdce, (z toho), jak se pod sluncem pachtí?*

:Kaz 3,9 viz níže

Slovem 'užitek' překládá se hebrejský výraz *jitrón*. Je-li to termín přejatý z kupecké mluvy (tak Gordis), šlo by o obvyklé hodnocení práce a života: Co z toho člověk má?

(sr Kaz 3,9 *Jaký užitek má ten, kdo pracuje, ze (všeho) svého pachtění?*).

Také druhý hlavní termín verše (^c-*m-l*) je pro knihu typický (34x v různých tvarech). Vyjadřuje *pachtění*, lopotu, dřinu

(Dt 26,7 *Tu jsme úpěli k Hospodinu, Bohu našich otců, a Hospodin nás vyslyšel, shlédl na naše pokoření, plahočení a útlak.*),

útrapy

(Gn 41,51 *Prvorozenému dal Josef jméno Manases (to je) [(Bůh)] (dal zapomenutí), neboť (řekl): „Bůh mi dal zapomenout na všechno mé trápení a na celý dům mého otce.”*),

bídu

(Sd 10,16 *Odstranili ze svého středu cizí bohy a sloužili Hospodinu. I ustrnul se nad bídou Izraele.*)

a různé těžkosti

(Iz 10,1 *Běda těm, kdo nařizují ničemná nařízení, těm, kdo předpisují plahočení,*)

tedy trpký úděl člověka na zemi

(Ž 90,10 Počet našich let je sedmdesát roků, jsme-li při síle, pak osmdesát, a mohou se pyšnit (leda) **trápením** a ničemnostmi; kvapem uplynou a v letu odcházíme.).

Vazba 'pod sluncem' (29x) přichází jen v této knize. Jest obměnou jinde běžného obratu 'pod nebem'

(Kaz 1,13 Předseval jsem si, že moudře propátrám a prozkoumám vše, co se **pod nebem** děje.
Úmornou lopotu uložil Bůh lidským synům, a tak se lopotí.

Kaz 2,3 Usmyslil jsem si, že své tělo osvěžím vínem, ačkoli mé srdce tíhne k moudrosti, a že se chopím té pomatenosti, dokud nezjistím, co dobrého **pod nebem** mají lidští synové (z toho), co konají ve vyměřených dnech svého života.

Kaz 3,1 Všechno má určenou chvíli a veškeré dění **pod nebem** (svůj) čas:)

a zahrnuje celý svět, celou zemi, na niž slunce svítí a kterou člověk obývá.

⁴ דִּוְר הַלֵּךְ וְדִוְר בָּא וְהָאָרֶץ לְעוֹלָם עֲמֻדָּת:

γενεὰ πορεύεται καὶ γενεὰ ἔρχεται καὶ ἡ γῆ εἰς τὸν αἰῶνα ἔστηκεν

generatio praeterit et generatio advenit terra vero in aeternum stat

⁴ **Pokolení odchází, pokolení přichází, ale země stále trvá.**

(4) Ž 90,3 Ty člověka v prach obracíš, pravíš: „Zpět, synové Adamovi!“;

:Ž 104,5 Zemi (jsi) založil na pilířích, aby se nehnula navěky a navždy.

:Ž 119,90 Z pokolení do pokolení (trvá) tvá věrnost, upevnil jsi zemi a (ta) stojí.

Člověk dostal zemi jako dobrý dar

(Ž 115,16 Nebesa, ta patří Hospodinu, **zemi dal** však lidem.).

Má ji obdělávat, naplnit a opanovat

(Gn 1,28 A Bůh jim požehnal a řekl jim: „Plod'te a množte se a naplňte zemi. Podmaňte ji a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nade vším živým, co se na zemi hýbe.“).

Ale tento vladař je oproti zemi náramně pomíjivý. Přichází a odchází generace za generací, zatím co **země trvá** od nepaměti a do nedohledna.

Člověk, ustanovený pán země, má ve srovnání s ní jen jepičí život. Má tento koloběh lidského rodu smysl? Pisatel jako by přejímal staroorientální pojetí věčného koloběhu bez počátku a konce, bez hříchu, soudu i milosti, stálé vznikání a zánikání, opakování do nedozírna.

⁵ וְדִוְר הַשֶּׁמֶשׁ וְדִוְר הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶל-מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זֶרְחָהּ הוּא שָׁם:

καὶ ἀνατέλλει ὁ ἥλιος καὶ δύει ὁ ἥλιος καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἔλκει

oritur sol et occidit et ad locum suum revertitur ibique renascens

⁵ **Slunce vychází, slunce zapadá a dychtivě tíhne k místu, odkud opět vzejde.**

(5) :Ž 19,7 viz níže

5 Podobný *koloběh* je tu i u tří přírodních mocností: slunce, větru a vody. Spolu se zemí odpovídají čtyřem živlům (země, oheň, vzduch a voda). Nejlépe je vidět koloběh u *slunce* podle tehdejší geocentrické představy. Vykonává pravidelnou, přímou dráhu jako živá bytost. Žalmista přirovnává jeho východ k vycházení ženicha z komnaty a jeho běh k běhu junáka

(Ž 19,6n *Ono jak ženich z komnaty vyjde, vesele jako rek, když běží k cíli.* ⁷*Vychází na (jednom okraji nebes, probíhá obloukem k (druhému) konci a nic se neskryje před jeho žárem.*) .

Návrat ze západu na východ si starověký Orient vysvětloval mýtem o noční cestě přes podzemní moře člunem. Místem, k němuž dychtivě tíhne, je míněna komnata nočního odpočinku.

⁶ הַלֵּךְ אֶל-הָרוֹם וְסוּבֵב אֶל-צָפוֹן סוּבֵב סָבֵב הַלֵּךְ הָרוֹחַ וְעַל-סִבְיַתּוֹ שָׁב הָרוֹחַ:⁶

ἀνατέλλων αὐτὸς ἐκεῖ πορεύεται πρὸς νότον καὶ κυκλοῖ πρὸς βορρᾶν κυκλοῖ κυκλῶν πορεύεται τὸ πνεῦμα καὶ ἐπὶ κύκλους αὐτοῦ ἐπιστρέφει τὸ πνεῦμα

gyrat per meridiem et flectitur ad aquilonem lustrans universa circuitu pergīt spiritus et in circulos suos regreditur

⁶ **Vítr^d spěje k jihu, stáčí se k severu^d, točí se, točí, spěje dál, až se zas oklikou vrátí.** ^{d-d}vztahuje O' ještě na slunce (v.5).

(6)J 3,8 viz níže

6 K povaze *větru* patří točení, pohyb v kruhu. Zatímco slunce vychází a zapadá na jistých místech a běží po přímé a určené dráze, vítr je zcela nevypočitatelný. Hned vane na jih, hned zas k severu, pak se opět obrací. Nelze v něm nalézt žádný řád.

A tato jakoby libovolná a lidmi neurčitelná povaha větru je pozadím Kristova příměru: "*Vítr vane kam chce, jeho zvuk slyšíš, ale nevíš, odkud přichází a kam jde*" (J 3,8). Podobně svrchovaný je Boží Duch.

⁷ כָּל-הַנְּחָלִים הַלְכִים אֶל-הַיָּם וְהַיָּם אֵינָנוּ מְלֵא אֶל-מְקוֹם שֶׁהַנְּחָלִים הַלְכִים שָׁם הֵם שָׁבִים לְלֶכְתָּ:⁷

πάντες οἱ χεῖμαρροι πορεύονται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔσται ἐμπιπλαμένη εἰς τόπον οὐ οἱ

χείμαρροι πορεύονται ἐκεῖ αὐτοὶ ἐπιστρέφουσιν τοῦ πορευθῆναι

omnia flumina intrant mare et mare non redundat ad locum unde exeunt flumina revertuntur ut iterum fluant

⁷ Všechny řeky spějí do moře, a moře se nepřeplní; do místa, z něhož vytékají, se zase vracují k novému koloběhu.

(7) :Jb 38,8-11 (*Kdo*) sevřel moře vraty, když se valilo z lůna (země), ⁹když jsem mu určil za oděv mračno a za plénku temný mrak, ¹⁰(když) jsem mu stanovil meze, položil závory a vrata ¹¹a řekl: »Až sem smíš přijít, ale ne dál; zde se složí tvé nespoutané vlnobíť!«

:Ž 104,6b-9 *Nad horami stály vody; ⁷pohrozils (a) na útěk se daly, rozutekly se před tvým hromovým hlasem.*

⁸(Když) vystoupila horstva, klesly do údolí, do míst, která jsi jim určil. ⁹Mez, kterou jsi stanovil, (už) nepřekročí, nepřikryjí znovu zemi.

⁷ Skutečnost, že se *moře* ani všemi řekami nepřeplní, vysvětloval si i dávný orientálec ustavičným koloběhem vody.

Předpokládal návrat vody podzemním nebo nadoblačným oceánem

(sr vk Gn 1,7 *Učinil klenbu a oddělil vody **pod klenbou** od vod **nad klenbou**. A stalo se tak.*

Klenba podle staroorientálních představ oddělovala prostory naprosto nepřístupné, jako dnes představa nekonečného a přesto uzavřeného prostoru (jinak Allan Poe – vyhasínání hvězd). Hlubiny oceánů patřily v mytologii národů k temným mocnostem, které neustále ohrožovali svět. Běda, kdyby se spojili s horními vodami. Stvořitel mezi ně vkládá klenbu.

vk Gn7,11 *V šestistém roce života Noeho, sedmnáctý den druhého měsíce, se provalily všechny prameny obrovské propastné tůně a nebeské propustí se otevřely.*

Překvapivě podrobný údaj má zabránit tomu, aby zpráva o potopě byla chápána jako báje, ale aby bylo jasné, že se tu jedná o skutečnost Božího soudu, která se děje v lidském čase. Potopa nastává tím, že Bůh dává volnost zhoubným silám vodstva, které až dosud držel v mezích. Vody pod zemí i nad oblohou se opět spojují, aby zničily zemi).

⁸ כָּל-הַדְּבָרִים יִגְעִים לֹא-יִכָּל אִישׁ לְדַבֵּר לֹא-תִשָּׁבַע עַן לְרֵאוֹת וְלֹא-תִמְלֵא אָזְן מִשְׁמַע:

πάντες οἱ λόγοι ἔγκοποι οὐ δυνήσεται ἀνὴρ τοῦ λαλεῖν καὶ οὐκ ἐμπλησθήσεται ὀφθαλμὸς τοῦ ὄραν καὶ οὐ πληρωθήσεται οὐς ἀπὸ ἀκροάσεως

cunctae res difficiles non potest eas homo explicare sermone non saturatur oculus visu nec auris impletur auditu

⁸ Všechny věci jsou tak únavné, že se to ani nedá vypovědět; nenasytí se oko viděním, nenaplní se ucho slyšením.

(8) Př 27,20 *Podsvětí, říše zkázy, se nenasytí; nenasytí se ani oči člověka.*

80smý verš knihy Kazatel připouští dvojí překlad i výklad:

a) Všecky ty věci jsou únavné (nebo: nesnadné), rozumí se věci, o kterých se před tím vyprávělo.

b) Místo 'věci' lze přeložit 'slova': Všecka ta slova (tj. mluvení) unavují, neboť se jimi stejně nevyjádří jádro věci. Zastánci tohoto druhého pojetí (Hertzberg, Galling, Gordis, Lampartner) tvrdí, že prý se více hodí k druhé části verše a že množné číslo výrazu *dábár* (= slovo nebo věc) se v knize Kazatel užívá napořád ve smyslu 'slova' ne 'věci'. Jen v jednotném čísle se střídá obojí význam 'slovo' i 'věc'. Dovolávají se i hebraisty Perlesa, který překládá:

Všecka slova selhávají, nejsou s to vystihnout a tím zvládnout svět, vše obsáhnout a uvést v řád.

Jiní překladatelé se však drží tradičního tlumočení: věci. Míní se všecka dění na zemi, v dějinách i v přírodě.

⁹ מַה־שִׁהְיָה הוּא שִׁיְהִיָּה וּמַה־שֶׁנַּעֲשֶׂה הוּא שִׁיעֲשֶׂה וְאֵין כָּל־חֶדֶשׁ תַּחַת הַשָּׁמַיִם:

τί τὸ γεγονός αὐτὸ τὸ γενησόμενον καὶ τί τὸ πεποιημένον αὐτὸ τὸ ποιηθσόμενον καὶ οὐκ ἔστιν πᾶν πρόσφατον ὑπὸ τὸν ἥλιον

quid est quod fuit ipsum quod futurum est quid est quod factum est ipsum quod fiendum est nihil sub sole novum

⁹ **Co se dalo, bude se dít zase, a co se dělalo, bude se znovu dělat; pod sluncem není nic nového.**

⁹ Tvrzení, že *nic není nového* na zemi v přírodním dění ani v lidské činnosti, zdánlivě odporuje starozákonnímu myšlení

(sr Nu 16,30 *Jestliže však Hospodin stvoří něco mimořádného a půda rozevře svůj chřtán a pohltí je se vším, co je jejich, takže sestoupí zaživa do podsvětí, poznáte, že tito muži znevážili Hospodina.*)

Iz 43,19 *Hle, činím něco (docela) nového a už to raší. Nevíte o tom? Já povedu pouštní cestu, pustou krajinou řeky.*

Iz 65,17, *„Hle, já stvořím nová nebesa a novou zemi. Věci minulé nebudou připomínány, nevstoupí na mysl.*

Jr 31,22 *Jak dlouho budeš pobíhat sem a tam, dcero odpadlice? Hospodin stvoří na zemi novou věc: žena se bude ucházet o muže. aj.).*

¹⁰ וַיִּשְׂרַף שְׂיֵאמַר רֵאֵה־זֶה חֶדֶשׁ הוּא כְּבָר הָיָה לְעֵלְמִים אֲשֶׁר הָיָה מִלְּפָנֵינוּ:

ὅς λαλήσει καὶ ἐρεῖ ἰδὲ τοῦτο καινόν ἐστιν ἤδη γέγονεν ἐν τοῖς αἰῶσιν τοῖς γενομένοις ἀπὸ ἔμπροσθεν ἡμῶν

nec valet quisquam dicere ecce hoc recens est iam enim praecessit in saeculis quae fuerunt ante nos

¹⁰ **Je něco, o čem lze říci: Hled', to je cosi nového? I to bylo v dávných dobách, které byly před námi.**

10 Pisatel se však dovolává běžné lidské zkušenosti, která nevnímá Boží slitování 'nové každého jitra'

(Pl 3,22n *Hospodinovo milosrdenství, (jež) nepomíjí, jeho slitování, (jež) nekončí.* ²³ *Obnovuje se každého rána, tvá věrnost je neskonal*).

Co je před očima, to se ovšem opakuje a vrací v dějinách jako v přírodě. Ačkoli vznikají nové druhy a odrůdy v říši květeny i zvířeny, ačkoli člověk vynalézá a vyrábí stroje, o jakých se před lety nikomu ani nesnilo, v rození a umírání, v lásce a nenávisti, v míru a válce není pod sluncem nic nového.

¹¹ אין זכרון לראשונים וגם לאחרנים שיהיו לאיהיה להם זכרון עם שיהיו לאחרונה: ה

(zik^oró_wn=paměť K)(zikkaró_wn=památka K)

οὐκ ἔστιν μνήμη τοῖς πρώτοις καὶ γε τοῖς ἐσχάτοις γενομένοις οὐκ ἔσται αὐτοῖς μνήμη μετὰ τῶν γενησομένων εἰς τὴν ἐσχάτην

non est priorum memoria sed nec eorum quidem quae postea futura sunt erit recordatio apud eos qui futuri sunt in novissimo

11 Není paměti prvních věcí, aniž také potomních, kteréž budou, památka zůstane u těch, jenž potom nastanou.

Drzevnič' něnie 15 pamieť. ani tiech. eš'to pot- 16 om' budu. bude vzpomanutie 17 przy tiech'. eš'to jsu budouci 18 naposledi.

(Nic paměť prvním a také potomním, kteří budou/nastanou/ nebude/nezůstane/ oněm památka spolu kteří budou/nastanou/ k té poslední /na potom)

¹¹ **Nelze podržet v paměti věci minulé; a ani budoucí, které nastanou, nezůstanou v paměti těch, kteří budou potom.**

11 Minulost a budoucnost, jež nevstoupí do lidské paměti ani do vzpomínek, je možno chápat nejen jako začátek stvoření a eschatologickou budoucnost Božího království, ale i jako běžný život, ve kterém člověk prožívá vyměřenou chvíli, umírá a vzpomínka na něho zaniká.

Určité události je možné připomínat slovy anebo viditelným pomníkem. Jestliže připomínány nejsou, jako by neexistovaly. Co bylo i co bude, ztrácí se tedy v koloběhu a v *zapomenutí*; připomíná říši ticha, jíž jako by se podobal tento život plný plahočení.